

9. Юдин Э. Г. Методология науки. Системность. Деятельность. – М.: УРСС, 1997. – 444 с./ Judin E. Metodologija nauki. Sistjemnostj. Djejatel'nostj. (Methodology. Consistency. Activities.), 1999, 444 p. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «05» жовтня 2016 р.
Стаття прийнята до друку: «21» жовтня 2016 р.

Рецензенти:

Савчук Б. – доктор історичних наук, професор
Стражнікова І. – доктор педагогічних наук, професор

Чопик Юрій – викладач кафедри мовознавства Івано-Франківського національного медичного університету, e-mail: gnostyk@mail.ru

Chopyk Yurii – lecturer of linguistics department of Ivano-Frankivsk National Medical University, e-mail: gnostyk@mail.ru

Цитуйте цю статтю як:

Чопик Ю. Історіографія педагогічної компаративістики: проблема методології дослідження / Юрій Чопик // Педагогічний дискурс. – 2016. – Вип. 21. – С. 181–187.

Cite this article as:

Chopyk Yu. Comparative Historiography Teaching: the Problem of Research Methodology, *Pedagogical Discourse*, 2016, Issue 21, pp. 181–187.

УДК 378.1:004.9(045)

ІННА ШОРОБУРА,

доктор педагогічних наук, професор

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

INNA SHOROBURA,

doctor of pedagogical sciences, professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0003-3728-7968

Використання інформаційних технологій в управлінні вищим навчальним закладом

Use of Information Technology in the Management of Higher Education Institution

У статті розкрито теоретичні аспекти використання інформаційних технологій в управлінні вищим навчальним закладом. Показано загальні тенденції інформатизації освіти, в тому числі вищої. Розкрито пріоритетні напрями її реалізації та проектування системи управління. Акцентовано на створенні інформаційного освітнього простору по впровадженню у вищому навчальному закладі методів, засобів інформаційно-комунікаційних технологій та комп'ютерно-орієнтованих технологій діяльності. Висвітлено особливості розвитку інформаційного менеджменту, інформаційних ресурсів та інформаційно-управлінських технологій. Виокремлено напрями впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні навчальним закладом, зокрема надання майбутнім фахівцям можливостей здобуття освіти з використанням ІКТ під час професійної підготовки.

Ключові слова: *управління вищим навчальним закладом, інформаційні технології, інформаційний освітній простір, інформаційний менеджмент.*

The theoretical aspects of information technology in the management of higher education institution have been revealed in the article. General trend of informatization of education, including higher education have been shown. Priority areas for its implementation and design management have been reveals. The attention on creating educational space information on implementation in higher education methods, means of information and communication technology and computer technology-oriented activities. The peculiarities of information management, information resources and information management technologies. The development of information management systems linked to the organization of data and knowledge consistent to their development of integrated automated control systems of higher education institution. Thesis there is determined directions of introduction of ICT in the management of the institution, including the provision of opportunities for future professionals of

education using ICT during training. In particular, the provision of computer and information literacy, primarily through the establishment of the education system, including higher education, focused on the use of new information and communication technologies in the formation of fully developed personality. Focused on creating the conditions for computer and information literacy of all employees of university, a system of motivations regarding the implementation and use of ICT to create broad demand for such technologies in the training. along with technological aspect of information institutions of higher education, program implementation is impossible without a developed system of information services. An important role in this process is played by universities information sites. They have to become not only sources of information about the activities of the institution, but also a means of communication and integration in the information space. Oriented well as the formation of information culture of students; creating new and additional conditions for improving the quality of education; development of new forms of education and learning technologies based on ICT; of automated control systems at all organizational levels of the education system and at different types of schools; enhance coordination, efficiency and manageability, providing extraterritoriality and internationalization sciences research.

Key words: *higher education institution management, information technology, information and education space, information management.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів XXI століття вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль та ресурсів на розв'язанні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток, не дають можливості забезпечити нову якість освіти, адекватну нинішній історичній епосі. Стратегія розвитку національної системи освіти повинна формуватися адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить стійкий рух та розвиток України в першій чверті XXI століття, інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір [4].

Модернізація і розвиток освіти повинні набути випереджального безперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем суспільства, даліше навчання і розвиток особистості. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства.

Соціально-економічні зміни в житті суспільства суттєво вплинули на організацію навчального процесу, на особливості управління вищими закладами освіти в умовах демократизації. Нинішня економічна ситуація вимагає від керівників глибокого знання теорії і практики педагогічної й управлінської діяльності, сміливості, рішучості, нетрадиційного мислення, готовності зректися застарілих стереотипів, вміння об'єктивно оцінити роботу колективу та окремих педагогів за результатами якості навчання студентів. Необхідною умовою та пріоритетним напрямом розвитку системи освіти в Україні є її інформатизація. У цьому контексті важливим є створення відповідних електронних ресурсів вищих навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... На початку XXI ст. відбувається бурхливий розвиток інформаційних технологій та стрімке їх проникнення в усі сфери суспільного життя, зокрема у сферу вищої освіти, створюючи передумови переходу країн на більш високий рівень розвитку. Одним із напрямів сучасної державної політики України в галузі освіти є вдосконалення інфраструктури інформаційного освітнього простору. Важливу роль у розгортанні процесів інформатизації відводиться загальнонаціональним програмам, що реалізовувались і реалізуються в системі освіти, а також сучасним дослідженням з цієї проблеми.

У рамках інформаційного суспільства, на думку науковця О.Дубаса, формується так званий соціальний інтелект, який реалізується через інформаційне поле, утворене засобами масової інформації та комунікації. Поряд із цим формується нова соціальна верства, основу якої складають фахівці, котрі володіють комп'ютерними технологіями, формують інтелектуальний ринок, продукують обмін ідеями та інформацією. Усе це забезпечує безперервну циркуляцію нового інтелектуального спілкування у просторі культури, освіти та суспільного життя.

У наукових дослідженнях Л.Забродської, визначено, що інформаційно-комунікаційні технології, телекомунікаційні мережі, бази й банки даних і знань, системи інформаційно-аналітичних центрів різного рівня, науково-дослідні установи й система підготовки висококваліфікованих фахівців є складовими національної освітньої інформаційної інфраструктури й основними чинниками, здатними забезпечити економічний розвиток суспільства. Інформатизація науки, освіти й культури – один з основних напрямів інформатизації суспільства і головна умова, що визначає розвиток цих галузей.

П.Орлов та інші зазначають, що сучасний період розвитку цивілізації характеризується

переходом від індустріального суспільства до суспільства інформаційного. Впровадження сучасних інформаційних технологій у системі вищої освіти створює нові, унікальні можливості для більш активного й ефективного розвитку економіки, політики, держави, суспільства, соціальної свідомості та громадянина. Інформаційні технології мають величезний потенціал, який має привести до фундаментальних змін практично в усіх сферах людської діяльності. Багато країн розглядають можливості інформаційних технологій як ключ до розвитку високорозвиненого суспільства [4].

Мета статті – розкрити теоретичні аспекти використання інформаційних технологій в управлінні вищим навчальним закладом, показати загальні тенденції інформатизації освіти.

Виклад основного матеріалу... Головним напрямом перебудови менеджменту і його радикального удосконалення, пристосування до сучасних умов стало масове використання новітньої комп'ютерної і телекомунікаційної техніки, формування на її основі високоефективних інформаційно-управлінських технологій. Засоби і методи прикладної інформатики використовуються в менеджменті і маркетингу. Нові технології, засновані на комп'ютерній техніці, вимагають радикальних змін організаційних структур менеджменту, його регламенту, кадрового потенціалу, системи документації, фіксування і передачі інформації. Особливе значення має впровадження інформаційного менеджменту, значно розширювальної можливості використання вищими інформаційних ресурсів. Розвиток інформаційного менеджменту зв'язано з організацією системи обробки даних і знань, послідовного їхнього розвитку до рівня інтегрованих автоматизованих систем управління вищим навчальним закладом.

Понятійний апарат інформатизації відображено в Законі України «Про національну програму інформатизації». Визначається, що інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки. Запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сферу освіти, в тому числі вищої, є елементом державної політики. У Законі чітко визначені функції органів державної влади у реалізації Національної програми інформатизації. Вони повинні в межах їх компетенції здійснювати такі функції у процесі інформатизації:

- захист авторського права на бази даних і програми, створені для потреб інформатизації та особистої інформації;
- встановлення стандартів, норм і правил використання засобів інформатизації;
- забезпечення доступу громадян та їх об'єднань до інформації органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до інших джерел інформації;
- визначення пріоритетних напрямів інформатизації з метою подальшої її підтримки шляхом державного фінансування та пільгового оподаткування;
- інформатизацію науки, освіти, культури, охорони довкілля та здоров'я людини, державного управління, національної безпеки та оборони держави, пріоритетних галузей економіки.

Найбільшою проблемою для України є створення освітніх інформаційних ресурсів. Як справедливо зазначає Лунячек В., в Україні реалізується вже друга програма інформатизації освітньої галузі, однак створення освітніх сайтів значної кількості департаментів (управлінь) освіти та більшості навчальних закладів відбувається дуже повільно.

В Україні визначено стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства:

- забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед, шляхом створення системи освіти, в тому числі вищої, орієнтованої на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні всебічно розвиненої особистості;
- створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля;
- використання інформаційно-комунікаційних технологій для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами [3].

Серед основних напрямів використання інформаційних технологій в управлінні вищими навчальними закладами необхідно відзначити такі:

- забезпечення вільного доступу студентів до телекомунікаційних послуг, зокрема до мережі Інтернет, ІКТ та інформаційних ресурсів;
- надання кожному студенту, викладачу можливості для здобуття знань, умінь і навичок з використанням ІКТ під час навчання, виховання та професійної підготовки;
- створення умов для забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності усіх

працівників вишу, створення системи мотивацій щодо впровадження і використання ІКТ для формування широкого попиту на такі технології в процесі підготовки фахівців.

Разом із тим, поряд з технологічним аспектом інформатизації вищих навчальних закладів, здійснення програми неможливе без розвиненої системи надання інформаційних послуг. Важливу роль у цьому процесі відіграють інформаційні сайти вишів. Саме вони повинні стати не лише джерелами інформації про діяльність закладу, а й засобом комунікації та інтеграції в інформаційний простір.

Проаналізувавши Інтернет-сайти вищих навчальних закладів на предмет змістовності інформації, дєвості як ефективного засобу комунікації в рамках виконання Національної програми інформатизації переконаємось, що більшість вишів мають власні сайти взагалі, де показана історія закладу, перелік спеціальностей абітурієнтам. Це дає підставу стверджувати про відсутність уніфікованої моделі побудови інформаційного сайту освітнього закладу і наголошувати на необхідності розроблення типової структури веб-сайту органами управління освіти та його постійна оновлюваність. Треба відзначити позитивний момент у створенні електронних бібліотек, електронних підручників та посібників у вищих навчальних закладах.

Аналіз існуючих електронних ресурсів вищих навчальних закладів в рамках виконання Національної програми інформатизації дозволяє зробити такі висновки:

- процес створення інформаційних сайтів в цілому є позитивним, динамічним;
- необхідно звернути увагу на низький інформативний рівень окремих сайтів, їхню невідповідність потребам споживачів різних категорій (викладачів закладів, студентів, абітурієнтів, різних зацікавлених осіб);
- відсутність веб-сайтів окремих вишів негативно впливає на процеси інформатизації навчальних закладів, надання інформаційних послуг;
- необхідним є розміщення на сайтах електронних підручників та посібників;
- важливою умовою є уніфікація вимог щодо контенту веб-сайтів, розробка типової структури їх побудови з визначенням обов'язкових елементів (наприклад, структура закладу, спеціальності, кафедри, комунікативні заходи, сторінка абітурієнта, студентське життя, електронна бібліотека). Це дозволить уніфікувати підходи до управління електронними ресурсами та прискорить процес об'єднання веб-сайтів в єдиний портал [2].

Інформаційні технології включають в себе методи перетворення інформації за заданими властивостями в заданому напрямку, що реалізується відповідними інструментальними засобами. Також вони включають в себе необхідний технічний комплекс і відповідне програмне забезпечення, утворюючи складні програмно-апаратні комп'ютерні системи з різноманітними функціями і можливостями підтримки управлінської діяльності.

Інформатизація освіти – упорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих і управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб, що пов'язані з можливостями методів і засобів інформаційних та комунікаційних технологій учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом управляє та його забезпечує.

Поняття «інформатизація освіти» пов'язується з широким впровадженням у систему освіти методів і засобів ІКТ, створенням на цій основі комп'ютерно-орієнтованого інформаційно-комунікаційного середовища, з наповненням цього середовища електронними науковими, освітніми та управлінськими ресурсами, з наданням можливостей суб'єктам освітнього процесу використовувати засоби і сервіси цього середовища, здійснювати доступ до його ресурсів при вирішенні різних завдань. Інформатизація освіти суттєво впливає на зміст, організаційні форми й методи навчання та управління навчально-пізнавальною діяльністю, приводить до змін у діяльності студентів, викладачів, керівників навчальних закладів та органів управління освітою і тому має охоплювати переважно всі напрями і сфери їх діяльності. Отже, інформатизація освіти передбачає широке та ефективне впровадження і використання ІКТ при здійсненні освітньої, наукової, та управлінської функцій, що притаманні освітній галузі [1].

Методологічним фундаментом інформатизації освіти виступає, з одного боку, інформатика – наука про інформацію та інформаційні процеси у природі та суспільстві, методи та засоби ІКТ, що забезпечують закладам освіти одержання, опрацювання, зберігання, подання, передавання, копіювання інформації та управління інформаційними процесами, а з іншого – ті розділи інформаційних наук (в першу чергу, психолого-педагогічні науки і кібернетика), в яких досліджуються і розробляються комп'ютерно-орієнтовані технології діяльності (педагогічної, наукової, управлінської тощо).

Реалізація головної мети передбачає досягання таких підцілей: формування інформаційної культури студентів; створення нових і додаткових умов підвищення якості освіти; розвиток нових

форм освіти і навчальних технологій, які базуються на ІКТ, реалізація на цій основі концепцій відкритої і дистанційної освіти; створення автоматизованих систем управління на всіх організаційних рівнях системи освіти та на рівні різних типів навчальних закладів; підвищення рівня координації, ефективності та керованості, забезпечення екстериторіальності та інтернаціоналізації наук, досліджень.

Реалізація головної мети інформатизації національної системи освіти стосовно системи вищої освіти передбачає вирішення таких завдань, як модернізація змісту і технологій навчання, досягнення необхідної професії, кваліфікації працівників освіти для реалізації освітнього процесу з ІКТ, створення системи методів, підтримки, підвищення кваліфікації, перепідготовки і підготовки кадрів, які здатні використовувати ІКТ, формування освітнього інформаційного простору, розробка нормативної бази, створення системи проектування і управління процесом інформатизації; забезпечення якості, стандартизації та сертифікації засобів ІКТ в освіті, інформатизація процесу управління освітою [4].

Ефективність процесу інформатизації освіти значною мірою зумовлена результативністю створення комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання, зокрема програмних засобів навчального призначення.

Нові завдання інформатизації освіти виникають у зв'язку з сучасними завданнями розвитку освіти, зокрема поступовим переходом загальноосвітньої школи на 12-річний термін навчання, введенням профільного навчання у старшій школі, поглибленням інтеграції і розширенням масштабів упровадження засобів ІКТ у загальноосвітній, професійно-технічній та вищій навчальній закладах. Зокрема, ці завдання передбачають створення таких автоматизованих систем: з розроблення комп'ютерно-орієнтованих програмно-методичних комплексів, підтримки наук, досліджень, моніторингу результатів впровадження педагогічних інновацій, оцінювання і моніторингу результатів навчальної діяльності, підтримки процесу навчання, інформаційно-бібліотечних систем, інформаційно-аналітичних систем управління освітою і навчальними закладами.

Інформатизація суспільства передбачає випереджальну інформатизацію галузі науки та освіти, де, в основному, формується когнітивний, кадровий і науково-технічний фундамент самої інформатизації як процесу і соціально-економічного явища, закладається майбутнє досягнень і розвитку суспільства в цілому.

Висновки... Отже, інформатизація освіти є невід'ємною складовою інформатизації суспільства, відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис розвитку освіти, гармонійного розвитку особистості й соціально-економічних систем суспільства.

На сучасному етапі розвитку суспільства і освіти головною метою інформатизації освіти є підготовка тих, хто навчається, до активної і плідної життєдіяльності в інформаційному суспільстві, забезпечення підвищення якості, доступності та ефективності освіти, створення освітніх умов для широких верств населення щодо здійснення ними навчання протягом усього життя, завдяки широкому впровадженню в освітню практику методів і засобів ІКТ та комп'ютерно-орієнтованих технологій діяльності.

Перспективи подальших розвідок... Перспективи подальших розвідок щодо використання інформаційних технологій в управлінні вищим навчальним закладом ми вбачаємо у проектуванні моделі управління навчальним закладом на основі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, організаційно-педагогічних умов її реалізації та ін.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Л.М. Карамушка. – К: Либідь, 2004. – 424 с. / Karamushka L.M. Psychologia osvithnoho menedzhmentu (Psychology Education Management), Kyiv, Lybid, 2004, 424 p. [in Ukrainian]

2. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / А.І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с. / Kuzminskyi A.I. Pedagogika vyshchoi shkoly (Pedagogy of high school), Kyiv, Znannia, 2005, 486 p. [in Ukrainian]

3. Мороз І.В. Менеджмент; маркетинг в освіті: навч.-метод. посіб. / І.В. Мороз. – К.: Освіта України, 2005. – 142 с. / Moroz I.V. Menedzhment; marketyng v osviti (Management; marketing education), Kyiv, Osvita Ukrainy, 2005, 142 p. [in Ukrainian]

4. Шоробура І.М. Менеджмент вищої освіти: навч. посібник / І.М. Шоробура, Є.В. Долинський, О.О. Долинська. – Хмельницький: ПП Заколотний М.І., 2015. – 259 с. / Shorobura I.M. Menedzhment vyshchoi osvity (Management of Higher Education), Khmelnytskyi, PP Zakolodnyi M.I., 2015, 256 p. [in Ukrainian]

5. Шоробура І.М. Менеджмент в освіті: зарубіжний досвід: навч. посібник / І.М. Шоробура, О.О. Долинська, Є.В. Долинський. – Хмельницький: ПП Заколотний М.І., 2015. – 366 с. / Shorobura I.M. Menedzhment v osviti: zarubizhnyi dosvid (Management in education), Khmelnytskyi, PP Zakolodnyi M.I., 2015, 366 p. [in Ukrainian]

Дата надходження статті: «07» вересня 2016 р.

Стаття прийнята до друку: «22» вересня 2016 р.

Рецензенти:

Галус О. – доктор педагогічних наук, професор
Зданевич Л. – доктор педагогічних наук, професор

Шоробура Інна – ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор, e-mail: shorobura@gmail.com

Shorobura Inna – rector of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, doctor of pedagogical sciences, professor, e-mail: shorobura@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Шоробура І. Використання інформаційних технологій в управлінні вищим навчальним закладом / Інна Шоробура // Педагогічний дискурс. – 2016. – Вип. 21. – С. 187–192.

Cite this article as:

Shorobura I. Use of Information Technology in the Management of Higher Education Institution, *Pedagogical Discourse*, 2016, Issue 21, pp. 187–192.

УДК 377.36:355.588-057.36

ІННА ШОРОБУРА,

доктор педагогічних наук, професор

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

INNA SHOROBURA,

doctor of pedagogical sciences, professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0003-3728-7968

ІННА КРАСУЦЬКА,

аспірантка

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

INNA KRASUTSKA,

postgraduate student

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/ 0000-0002-9200-2331

**Теоретичні підходи до формування професійної компетентності
майбутнього пожежного-рятувальника**

**Theoretical Approaches to Forming Professional
Competence of the Future Firemen-Rescuers**

В статті проведено аналіз навчальних програм професійної підготовки пожежників в Німеччині, республіці Польща, США. Досліджено методологічні підходи та практичні відпрацювання обов'язкових навичок.

Визначено алгоритм формування професійної компетентності пожежника під час первинної підготовки. Окреслено завдання щодо подальших досліджень в галузі методології практичного навчання, як складової формування професійної компетентності пожежника.

Ключові слова: *пожежник-рятувальник, навчальні програми, технологія навчання, критерії формування компетентності.*

The article deals with the effective functioning of the system of training of the competent worker-fireman, the factors that can be applied to the fireman in the process of conducting fire and rescue operations have been singled out. The analysis of educational programs of professional training of firemen in Germany, Republic of Poland, the USA has been conducted. Methodological approaches and practical training of the required skills, the process of teaching the firemen compulsory following the requirements for personal safety under various conditions of task execution have been examined.

The objectives as for the further research and grounding of the effective method of increasing the level of competence of firemen in domestic educational vocational and technical institutions have been determined. The section of training in imitation of training of firemen in EU countries and the USA has been studied. The determinant tasks for the firemen have been mentioned. Comparative analysis of training firemen-rescuers in these countries has been done.